

РОЗДІЛ 8

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

(д.е.н., проф. Меліхова Т. О., асистент Меліхов Є. В.)

- 8.1 Вітчизняні та міжнародні застосунки (можна інструменти) для ведення бухгалтерського обліку: огляд та порівняння
- 8.2 Експертна оцінка (або аналіз) програмних засобів для розробки інформаційних систем: ключові аспекти та підходи
- 8.3 Стратегії фінансового аналізу на мікроекономічному рівні: від діагностики до управлінських рішень
- 8.4 Розвиток системи контролю фінансової звітності на малих підприємствах: виклики та можливості
- 8.5 Цифрові стратегії удосконалення контролю за ланцюгом постачання та збутом товарів: шлях до підвищення ефективності управління

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

8.1 ВІТЧИЗНЯНІ ТА МІЖНАРОДНІ ЗАСТОСУНКИ (МОЖНА ІНСТРУМЕНТИ) ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОГЛЯД ТА ПОРІВНЯННЯ

За оцінкою багатьох відомих вчених, інформаційні технології та комп'ютеризація стали найбільш значущими інноваціями ХХ століття, які зумовили перехід до нового технологічного укладу [33]. Видатні вітчизняні науковці почали дослідження цього процесу на макро- та мікро- рівнях [10; 11; 42]. Їх закордонні колеги вже давно ставили питання стосовно підвищення швидкості розвитку технологій суспільства шляхом автоматизації виробництва, що, у свою чергу, здатне провести заміну людської праці на машинну [8; 9; 12; 14]. Вже наприкінці 80-х років минулого сторіччя у світі почався період, який велика кількість дослідників називають «цифрова революція». Він характеризується швидким розвитком виробництва персональної обчислювальної техніки та її широким поширенням у суспільстві. Раніше комп'ютери, зазвичай, стояли на виробництвах та у дослідних центрах і мали доволі вузьке коло задач. Тепер вони почали опинятися у різних підприємств ще й для ведення діловодства, зберігання архівів у цифровому форматі, а згодом – і у приватних користувачів для побутових задач. Такі розширені вимоги викликали необхідність збільшити кількість програмних продуктів на ринку, що викликало зростання нещодавно сформованої ІТ-сфери [32].

Взагалі, ідея об'єднання кількох програмних продуктів, які використовуються на підприємстві, задля підвищення ефективності і створення єдиного інформаційного простору, існує доволі довгий час. Всі бачили від цього лише користь:

- уникнення можливих помилок при перенесенні даних з однієї програми до іншої;
- зменшення фінансового навантаження на підприємство, адже за кожну ліцензію на програмний застосунок необхідно платити гроші;
- можливість легкого впровадження додаткового функціоналу, який пов'язаний з діяльністю фірми;
- тощо.

Але для того, щоб можна було взагалі працювати із документами у програмі, їх необхідно цифровізувати. Згодом цей процес отримав назву діджиталізація.

Автор [50], досліджуючи методологічні підходи до трактування цифрової економіки у сучасному розумінні, дав цьому терміну наступну характеристику: «Діджиталізацію можна визначити як сучасний інноваційний етап економічного розвитку, в основі якого знаходиться інтеграція фізичних та цифрових ресурсів у сфері виробництва та споживання, в економіці та суспільстві». Як зазначають науковці у статті [24], за результатами дослідження Siemens Business Services було з'ясовано, що в окремих компаніях 30 % часу робочих груп витрачається на пошуки та погодження документів; 6 % документів безповоротно губляться; кожен внутрішній документ копіюється до 20 разів; на 20–25 % зростає продуктивність праці персоналу за використання електронного документообігу; вартість архівного збереження електронних документів на 80 % нижча порівняно з їхніми паперовими копіями.

Тобто, дивлячись на статистичні дані, можна зазначити, що діджиталізація діловодства дозволила б значно підвищити ефективність підприємств. Але, нажаль, сучасну інтегрованість цифрових рішень у галузях народного господарства України не можна назвати надто високою. Згідно проведеного дослідження [34; 40], станом на 2021 рік:

- більше 60 % підприємств використовує діджитал-технології, але лише у разі вимог з боку клієнтів;
- менше 20 % знаходяться на початковому етапі впровадження цифрових рішень;
- 15 % компаній використовують переваги діджиталізації у значних обсягах;
- лише 3–4 % впровадили діджитал-технології у всіх сферах своєї діяльності.

Але, як зазначають науковці у статті [21], необхідною умовою для діджиталізації народного господарства є створення попиту на цифрові технології на всіх рівнях: від громадян та бізнеса до цілих галузей економіки та державних секторів. Саме через це показники цифрової трансформації компаній залишаються на доволі низькому рівні. Проте вже зараз держава розпочала дії щодо популяризації сучасних ІТ-рішень. Як зазначають у статті [15], керівництво країни розпочало цілеспрямовану політику, спрямовану на інноваційний розвиток бізнесу, використання новітніх інформаційних технологій у господарській діяльності, прискорення та підвищення якості взаємодії у ринковому середовищі. Отже, підприємствам саме час розпочинати діджиталізацію своїх відділів.

Велику роль на будь-якому підприємстві займає саме бухгалтерія. Отже, це один з перших підрозділів, який повинна буде торкнутися діджиталізація. До того ж, велика кількість економістів погоджуються з тим, що майбутнє бухгалтерії саме за цифровими носіями. Наприклад, автори статті [28] зазначають, що впровадження інформаційної системи для ведення обліку, дозволяє впорядкувати його, зменшити кількість помилок, підвищити ефективність відділу і його економічність та збільшити обсяг інформації, яку можна отримати у короткий термін». Окрім цього, науковці у статті [26] зазначають, що побудову інформаційної системи управління підприємством можна розпочинати лише при наявності певних умов та компонентів, а саме: програмного забезпечення з необхідним ступенем функціональності, гнучких схем бізнес-логіки і кваліфікації консультантів, достатньої для побудови системи. Але процес діджиталізації є безперервним і, як зазначають автори у статті [49], повинен включати наступні етапи:

- пошук нових ідей, технологій, рішень;
- апробація технологій в діяльності підприємства на невеликій ділянці;
- застосування технології в масштабах всього підприємства;
- оцінка окупності від застосування інноваційної технології.

Але якщо впроваджувати сучасні цифрові рішення у кожній галузі підприємства окремо, то це призведе до наявності значної кількості застосунків, недоліки яких зазначені вище. Саме тому існує необхідність створення саме єдиної інформаційної системи для керування підприємством. Як зазначають автори [43], подібні застосунки повинні:

- здійснювати збір, систематизацію та обробку інформації;
- проводити пошук, аналіз і оцінку джерел інформації для проведення економічних розрахунків;
- використовувати сучасні прийоми і способи для вирішення економічних завдань;

- використовувати сучасні наукові методологічні та методичні розробки економістів при проведенні аналітичних заходів;
- розробляти напрямки з мобілізації невикористаних резервів, впровадження інноваційних технологій.

Окрім цього, згідно дослідження [18], всі інформаційні системи цього напрямку повинні розроблятися за допомогою концепції CALS (Continuous acquisition and life cycle support). Вона ставить певні вимоги до програмних застосунків, а саме: дотримання принципів ООП, повна інтеграція підсистем між собою, можливість існування системи у автономному режимі (буде доцільним при наявності на підприємстві секретної інформації або наявності комерційної таємниці), єдиний інтерфейс доступу тощо.

Якщо подивитись на західні аналоги, то можна виокремити декілька застосунків, які підійдуть для ведення бухгалтерського обліку:

Wave – інформаційна система, яка підійде для ведення бухгалтерського обліку відносно невеликих та середніх підприємств [2].

Серед функціональних можливостей програми можна зазначити:

- керування бухгалтерськими проведеннями;
- керування грошовими потоками підприємства;
- нарахування заробітної плати;
- здійснення закупівель [1].

Інтерфейс програмного застосунку наведено на відповідному рисунку (див. рис. 8.1).

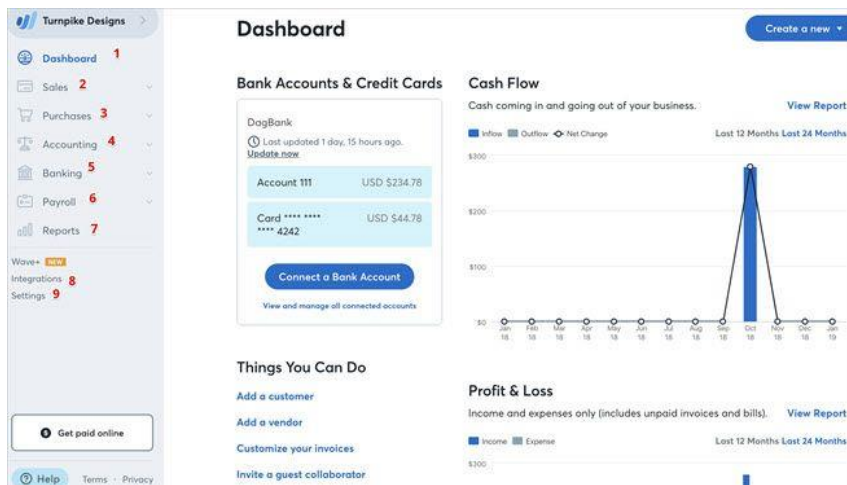

Рисунок 8.1 – Інтерфейс програмного застосунку “Wave” [1]

Він повністю безкоштовний, проте має дуже обмежений функціонал (наприклад, відсутня можливість керування запасами та отримання інформації про їхній облік). Отже, цей застосунок призначений для внутрішнього керування підприємством, але не має для цього достатнього функціоналу, що створить необхідність використовувати додаткові інформаційні системи [44].

FreshBooks – інформаційна система, яка спеціально розроблена для незалежних підрядників та підприємств середнього розміру [2]. Інтерфейс програми наведено на відповідному рисунку (див. рис. 8.2).

Серед функціональних можливостей програми можна зазначити:

- керування платіжними дорученнями та бухгалтерськими рахунками;
- виконання періодичних транзакцій;
- планування зборів по закінченні звітного періоду;
- легке під’єднання до деяких онлайн банківів [1].

Цей застосунок відноситься до ліцензійного програмного забезпечення (середня підписка коштує 10 \$/місяць), що означає необхідність оформлювати платну підписку, хоча вона і не є надто високою. Водночас, він теж має деякі обмеження у функціоналі (наприклад, також відсутня можливість керування запасами та здійснювати розрахунок заробітної плати). Отже, це програмне забезпечення більш пристосоване для податкового обліку, хоч і має функції ведення бухгалтерії. Однак, цього теж недостатньо для повноцінної роботи бухгалтерського відділу [48].

Рисунок 8.2 – Інтерфейс інформаційної системи “FreshBooks” [1]

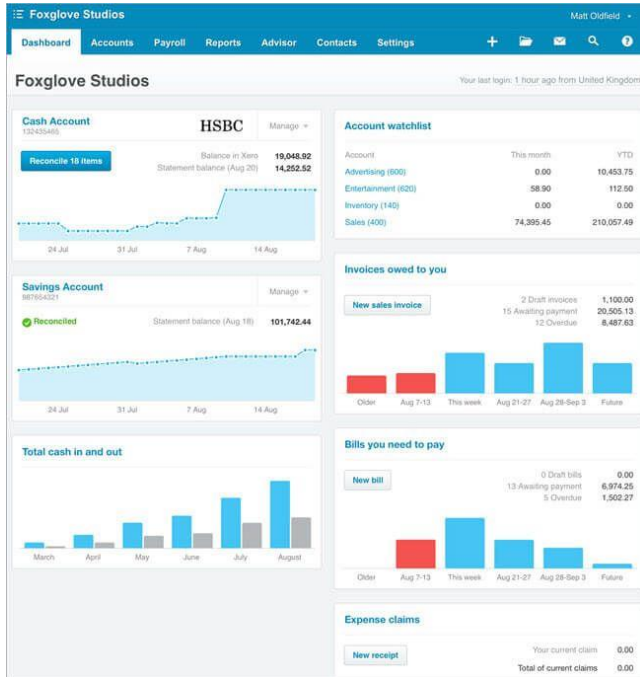

Рисунок 8.3. Інтерфейс програмного застосунку “Херо” [1]

Херо – один з найкращих програмних продуктів для бухгалтерського обліку на підприємствах невеликого розміру (малі та середні) [2]. Інтерфейс застосунку наведено на відповідному рисунку (див. рис. 8.3).

Серед функціональних можливостей програми можна зазначити:

- керування витратами підприємства;
- генерування рахунку-фактури проданої продукції;
- сплата рахунків за допомогою підключення модулю онлайн-платежів;
- підтримка кількох валют;
- можливість отримання інформації про запаси [1].

Це програмне забезпечення надається за умови надання платної підписки (середня вартість – 30 \$/місяць). Водночас, кожен модуль надається за окрему плату. Хоч це дає можливість обрати функції, які необхідні підприємству, проте робить застосунок відчутним у фінансових видатках суб’єкта господарювання. Отже, це програмне забезпечення найбільш за інших пристосоване для податкового та бухгалтерського обліку, хоч і потребує за це відчутних грошей [45].

Однак, використання західних аналогів пов'язано з деякими труднощами. Якщо виконання фінансових операцій з підключенням до онлайн-банкінгу та облік запасів не викликають складнощів, то розрахунки заробітної плати і виконання бухгалтерських проведень пов'язані з деякими труднощами. У той час, як західні програмні застосунки використовують у своїй роботі міжнародні стандарти обліку, більшість українських підприємств застосовують національні. Таким чином, для пристосування іноземних інформаційних систем до вітчизняних нормативів необхідне певне доопрацювання, що призведе до додаткових фінансових та часових витрат. Виділяти на це кошти заради того, щоб декілька місцевих фірм придбала ліцензію на використання – недоцільно з економічної точки зору. Проте, у тому разі, якщо б український ринок бухгалтерських застосунків був повністю порожній – з високою ймовірністю деякі компанії вирішили б спробувати пропонувати свої продукти. Попит, безумовно, був би, адже альтернативою їхнім застосункам було б паперове діловодство. Проте інформаційна система, яка пристосована для української бухгалтерії – існує.

8.2 ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА (АБО АНАЛІЗ) ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ РОЗРОБКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ПІДХОДИ

Для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах можна विकремити дві версії інформаційної системи: WEB-сайт або desktop-застосунок. Кожна з них має свої переваги та недоліки.

Перший варіант розробки інформаційної системи – технологія її реалізації у WEB-форматі (веб-застосунок). У якості його беззаперечної переваги – майже повна відсутність вимог до апаратної конфігурації комп'ютеру. Завдяки тому, що розгортання відбувається на сервері – веб-застосунок майже не використовує ресурси користувацького пристрою, через що сайт може працювати на будь-якій системі. Через те, що він повинен підтримувати спілкування з базою даних, передачу поточної інформації з пристроїв, команд на них та ще велику кількість функціоналу, створювати його без суворої типізації та об'єктно-орієнтованого стилю буде майже неможливим. У зв'язку з цим, розробники не можуть використовувати при створенні сайту лише найбільш популярну у світі комбінацію для веб-програмування (HTML та JS), зв'язуючи їх з базою завдяки програмній платформі Node.js. Саме через це, у світовій практиці, все частіше використовують технологію ASP .NET для реалізації таких застосунків. Завдяки цьому фреймворку

частину функціоналу можна писати за допомогою жорстко типізованої мови програмування C# [30].

ASP.NET – це частина технології .NET, використовувана для написання потужних клієнт-серверних інтернет додатків. Вона дозволяє створювати динамічні сторінки HTML. ASP.NET виникла в результаті об'єднання технології ASP (активні серверні сторінки) і .NET Framework. Вона містить безліч готових елементів управління, використовуючи які можна швидко створювати інтерактивні web-сайти. Також є можливість використовувати сервіси, що надаються іншими сайтами, прозора для користувачів розроблюваного сайту. Загалом, можливості ASP.NET майже необмежені, порівняно з іншими технологіями [30].

Microsoft .NET Framework – це потужна платформа для розробки програмного забезпечення. Вона надає високопродуктивне, засноване на стандартах, багатомовне середовище, яке дозволяє розширювати існуючі застосунки за рахунок додатків і сервісів останнього покоління, а також вирішувати завдання розгортання і використання інтернет-додатків. .NET Framework складається з трьох основних частин – загальномовного середовища виконання (CLR, common language runtime), ієрархічної множини уніфікованих бібліотек класів і компонентної версії ASP, звану ASP.NET [30].

ASP.NET має велику кількість переваг, завдяки яким все частіше розробники вибирають саме його для створення своїх застосунків, а саме:

Цей застосунок має «єдиний стек». Це означає, що за допомогою ASP.NET можна створювати не лише ту частину сайту, яку бачить користувач, але і писати на ній сервер, що значно спрощує розробку (full-stack розробка). Це дозволяє уникнути так званого «дублювання коду». Подібне відбувається у тих випадках, коли різні модулі сайту розроблюються на окремих технологіях, що викликає необхідність використовувати різні рішення для виконання схожих завдань [30].

Технологія Blazor. Вона була додана компанією Microsoft у ASP.NET Core починаючи з версії 3.0. Завдяки цій розробці логіку клієнтської частини застосунку можна писати ще й на C# (або взагалі тільки на цій мові програмування, яка має велику кількість переваг), а не тільки за допомогою JavaScript [30].

Єдиний пакет SDK і наскрізна підтримка залежностей. Під час розробки сайтів за допомогою більшості сучасних технологій необхідно пильно стежити за версією використовуваних модулів, адже може трапитись ситуація, коли вони можуть оновитися без підтримки старих версій, що призведе до некоректної роботи застосунку. У ASP.NET, під час додавання до пакету SDK (англ. Software Development Kit – засоби для розробки ПО) певного розширення, створюється наскрізне посилання саме

на цю версію. Таким чином, навіть після оновлення модулів, застосунок буде звертатися до тієї версії, з використанням якої він був написаний [30].

Компіляція. Основними конкурентами ASP.NET на ринку є PHP, Node.js або Ruby on Rails. Але між ними є велика різниця. Всі ці платформи є інтерпретованими, а в основі Microsoft .NET Framework полягає мова програмування C#, яка є компільованою мовою. Це надає програмним застосункам, які розроблені за допомогою ASP.NET, значну перевагу у швидкодії через те, що їм не потрібно інтерпретуватися (що економить значну кількість ресурсів системи) [30].

Однак, не дивлячись на переваги веб-застосунку, його використання для створення системи керування підприємством не буде задовільним через наступні причини:

Розроблювана система не буде відіймати у комп'ютеру багато ресурсів, адже не використовує якісь високозатратні розрахунки. Саме тому, для роботи із застосунком керування підприємством, буде цілком достатньо звичайних пристроїв, які зараз є на підприємствах.

Доступ до застосунку може бути перервано у тому випадку, якщо на підприємстві виникнуть труднощі з під'єднанням до інтернету, чого ніколи не виникне при локальному використанні.

Розгортання системи буде проходити на сторонніх обчислювальних потужностях, що створює небезпеку для захищеності даних.

Розглянувши всі вищенаведені переваги та недоліки стає зрозумілим той факт, що у поточній концепції використання інформаційної системи керування підприємством розробка програми у форматі веб-застосунку є недоцільною.

Другий варіант розробки інформаційної системи – технологія її реалізації у настільному форматі (desktop-застосунок). У цьому випадку програмний застосунок постачається ліцензійним пакетом на підприємство та розгортається всередині нього за рахунок власних потужностей. З його переваг можна виділити наступні фактори:

Першим та, мабуть, найважливішим питанням стає забезпечення того, щоб дані не потрапили у треті руки (конкурентів або зловмисників). Інформаційною безпекою на великих підприємствах займаються лише висококваліфіковані, досвідчені професіонали, які добре знаються на своїй справі та розуміють, як запобігти злочинцям. Вони використовують різноманітні засоби захисту. Наприклад:

- захищають комп'ютери програмно. Вони блокують порти USB, щоб неможливо було скопіювати інформацію на флешку;
- встановлюють серйозні антивірусні та анти-шпигунські програми, щоб унеможливити викрадання дані через Інтернет;

– у випадку зберігання всередині внутрішній мережі підприємства інформації, яка є надважливою або вкрай секретною (така, яка підпадає під заборону розголошення комерційної таємниці згідно ст. 232 ККУ [25]) – взагалі забороняють підключати комп'ютер до «світової мережі» [31].

Саме через вищезазначені фактори, співробітники інформаційної безпеки, частіше за все, наполягають на розташуванні серверів у внутрішній мережі компанії. Безперечно, у тому ж місці можна розгорнути і веб-застосунок, проте можуть виникати труднощі з його оновленням (наприклад, для підтримки у новій версії браузера), адже доступ до інформаційної системи поза межами фірми буде відсутній.

Десктопна версія застосунку має більш високу автономність. Безумовно, вона залежна від наявності на підприємстві електроенергії, проте це можна вирішити забезпечивши сервер та комп'ютери системою безперебійного живлення. А у тому випадку, якщо на підприємстві зникне інтернет – вирішення питання з доступом до самого сайту та інформації, збереженої на віддалених серверах, буде складно вирішити. Адже багато фірм мають обмеження на підключення до всесвітньої мережі через обставини, які зазначені вище.

Швидкість роботи десктопного застосунку буде значно швидше, ніж у його веб-версії. Так, безперечно на дуже слабких та старих персональних комп'ютерах можуть виникати певні затримки у роботі. Проте основні прості системи, скоріш за все, будуть пов'язані із швидкістю отримання інформації з серверу, ніж із завантаженням сторінки або модулю, що ставить веб-версії подекуди навіть у більш скрутне становище.

У якості ж недоліку можна зазначити той факт, що наявність на підприємстві власного серверу створює потребу в людині, яка буде його обслуговувати та підтримувати. Проте, якщо на підприємстві є інтернет та комп'ютери, має бути і посада системного адміністратора. Це людина, яка цілком впорається з вирішенням поточних питань щодо коректної роботи та стосовно цілісності розміщеної у базі даних інформації.

Отже, беручи до уваги усе вищезазначене, можна дійти висновку, що використання технології створення настільного застосунку є найбільш оптимальною та привабливою як у плані зручності та надійності, так і у фінансовому аспекті.

При виборі мови програмування для розробки десктоп-застосунків, важливо розглянути кілька ключових мов та їхні особливості.

Java відома своєю кросплатформовістю, дозволяючи програмам працювати на різних операційних системах без модифікацій. Також, вона має широкую спільноту розробників та розгалужену екосистему, що полегшує процес розробки. Однак, деякі розробники вказують на велику

витрату ресурсів, особливо пам'яті, що може бути недоліком для деяких десктоп-застосунків.

Python, з іншого боку, виділяється своєю простотою та читабельністю коду. Маючи у власному розпорядженні велику кількість бібліотек для різних завдань безлічі галузей, Python стає привабливим вибором для розробників, які цінують продуктивність та ефективність. Однак, його повільніше виконання, порівняно з компільованими мовами програмування, може бути важливим фактором при виборі для великих та ресурсоємних десктоп-застосунків.

При розгляді мов програмування для розробки десктоп-застосунків важливо враховувати C++, що відзначається високою продуктивністю та близькістю до апаратного забезпечення. Використовуючи C++, розробники можуть створювати десктоп-застосунки з високою швидкістю виконання, що робить цю мову популярною для графічних додатків та ігор.

Однак, на шляху до вибору C++ стоять певні виклики. Складність цієї мови може виявитися перешкодою для початківців, які тільки починають свій шлях у програмуванні. Вивчення концепцій, таких як вказівники та ручне керування пам'яттю, може займати більше часу та зусиль порівняно з іншими мовами. Але є мова програмування, яка хоч і значно повільніше від C++, проте значно легша у вивченні і використанні, та навіть відноситься з нею до одного сімейства.

У останні роки однією з найкращих технологій для створення десктопних застосунків є мова програмування C#. Безумовно, суперечки навколо «першості» чогось майже завжди присутні у будь-якій галузі, що не омине і сфери мов програмування. Проте велика кількість все ж таки відзначають саме C#. Наприклад, видання Decipherzone навіть поставило його на перше місце минулорічного рейтингу та назвало – найкращим вибором для створення комп'ютерних настільних застосунків [5].

C# – мова програмування, яка була розроблена корпорацією Microsoft, зазнавши впливу своїх попередників – C та C++. Вона має наявну типізацію, є об'єктно-орієнтованою та сучасною. До того ж, має схожий синтаксис з іншими мовами програмування (наприклад, Java), що дозволяє швидко перевчитись на неї програмістам, які працюють з іншими технологіями. До того ж, він легко взаємодіє з власними технологіями простої та швидкої розробки настільних застосунків від корпорації Microsoft: WPF, Mono та Windows Forms. Останній є найпопулярнішим завдяки тому, що його оволодіння займає значно менше часу, а отже і розробка застосунку за його допомогою буде значно дешевше [4].

Windows Forms – платформа користувацького інтерфейсу, яка була розроблена корпорацією Microsoft для створення програмних застосунків

на платформі ОС Windows. Дозволяє виконувати розробку інтерфейсу за допомогою інтерактивної панелі (конструктора) у якій розробник збирає сторінку по окремому елементу, шляхом перетягування. Має можливість проектування та створення застосунків різного ступеня складності. Здатен підтримувати доступ до пам'яті комп'ютеру та встановленому на нього обладнанню. Розробка здійснюється за допомогою середовища розробки Visual Studio [3].

Visual Studio – інтегроване середовище розробки (ICP), має функції для написання, відлагодження та збирання програмного застосунку. Відмінністю від інших засобів створення програм є наявність не тільки стандартних редакторів та відлагоджувальників, а і власні засоби автозавершення команд, платформ створення графічного інтерфейсу (в тому числі – Windows Forms) та компіляції. Завдяки вищезазначеним перевагам є однією з найвикористовуваніших інтегрованих середовищ розробки [6].

Після прийняття рішення стосовно мови програмування інформаційної системи, настає час для вибору архітектури програмного застосунку. Вибір мови в парі з архітектурою грає вирішальну роль у визначенні ефективності та розвитку десктоп-застосунків. Необхідно глибше вникнути в різні архітектурні концепції, розглядаючи їхні переваги та недоліки, щоб знайти оптимальне рішення для конкретного завдання.

Монолітна архітектура – це простий, але ефективний підхід, де весь код застосунку розташований в єдиному блоку. Це спрощує розробку та тестування, але може ускладнити масштабування та оновлення великих проєктів. Віддавати свій вибір на користь монолітної архітектури варто у тому випадку, коли програмний застосунок досить невеликий та необхідна простота розробки.

Мікросервісна архітектура використовує набір невеликих, незалежних мікросервісів для реалізації функціоналу. Це забезпечує гнучкість та високу доступність, але може ускладнити управління та конфігурацію. Обирати мікросервіси необхідно у тому випадку, коли потрібна велика гнучкість та планується значний розвиток проєкту.

Клієнт-серверна архітектура встановлює чітке розділення між функціоналом на клієнтській та серверній сторонах. Це забезпечує легше масштабування, але може призвести до збільшеної складності в розробці. Необхідно обирати цей підхід, якщо потрібно розподілити обов'язки між клієнтом та сервером, а у майбутньому планується значне розширення інформаційної системи.

У відзеркаленні наукової експозиції, необхідно розглянути декілька платформ користувацького інтерфейсу (UI) для розробки десктоп-застосунків з використанням мови програмування C#. Серед найбільш

оптимальних та популярних інструментів виокремлюють такі інноваційні технології як: Windows Presentation Foundation (WPF), Windows Forms, Universal Windows Platform (UWP), та Avalonia.

Windows Presentation Foundation (WPF) – це фреймворк, який відрізняється виразністю та гнучкістю дизайну, дозволяючи розробникам створювати складні та динамічні інтерфейси. Застосовуючи концепцію шаблонізації, WPF пропонує засіб для елегантного та повторного використання коду. На жаль, його обмежена кросплатформовість робить його менш привабливим для проєктів, які розглядають розгортання на різних операційних системах.

Windows Forms – інтуїтивний інструмент для швидкої розробки десктоп-застосунків на основі .NET. Його схильність до простоти розробки та легкості інтеграції з .NET стали його сильними сторонами. Проте, його дизайн може виглядати застарілим порівняно з сучаснішими конкурентами, що не є суттєвим недоліком для розробки офісних застосунків, але дозволяє значно заощаджувати час та гроші.

Universal Windows Platform (UWP) – платформа, що надає гнучкість адаптації до різних пристроїв та високу інтеграцію з Windows 10. Однак, як і у випадку з WPF, обмежена кросплатформовість може ускладнити вибір для проєктів, які націлені на широку аудиторію.

Звертаючи увагу на сучасні тенденції та вимагаючи кросплатформовості, варто враховувати Avalonia. Цей інструмент прагне вирішити обмеження та недоліки попередніх фреймворків, надаючи кросплатформовість та сучасний дизайн. Однак його менша спільнота може викликати питання щодо підтримки та ресурсів.

Отже, у разі розробки офісної інформаційної системи, основною вимогою до якої є надійність та швидкодія, а не кросплатформовість та яскравий дизайн, перевагу варто віддати Windows Forms.

За останні дослідження мов програмування та архітектурних підходів для десктоп-застосунків, обраний шлях визначення оптимального рішення полягає у виборі системи керування базами даних (СКБД).

Саме тому прийнято рішення розглянути чотири ключові СКБД, які найчастіше використовують на ринку програмних продуктів: MySQL, PostgreSQL, Microsoft SQL Server та MongoDB. Для цього необхідно здійснити аналіз їхніх переваг та недоліків.

1. Відкритість та безкоштовність **MySQL** надають йому привабливості в ряді проєктів. Задіяння великої спільноти розробників відзначається високою активністю. Проте, слід зазначити, що порівняно з конкурентами, MySQL може відставати за функціональністю, а це важливий момент при розробці інформаційної системи.

2. **MongoDB** залучає увагу своєю гнучкістю у роботі з неструктурованими даними та швидкою розробкою. Тим не менше, відсутність транзакцій у деяких сценаріях може викликати питання щодо забезпечення консистентності.

3. **PostgreSQL** відзначається розширеною підтримкою типів даних та операцій, що полегшує роботу з різноманітними даними. Однак варто врахувати, що ця система керування базою даних може вимагати значних ресурсів пам'яті.

4. На завершення, **Microsoft SQL Server**, як інтегрований у систему Microsoft, користується досить відчутним попитом завдяки високій продуктивності та інтеграції з власною екосистемою інших програмних рішень. Однак його вартість ліцензій може бути принциповим фактором, особливо для бюджетно орієнтованих проектів.

Вибір СКБД є стратегічним етапом, що вимагає уважного аналізу. Враховуючи вибір у якості мови програмування – C#, а у якості платформи – десктоп-застосунок із застосуванням Windows Forms (що є членами екосистеми Microsoft), ефективніше всього буде використовувати саме Microsoft SQL Server. Інформаційна система буда з'єднуватися з базою даних за допомогою System.Data.DataSet. Цей клас можна розглядати як контейнер, який містить одну або кілька таблиць, зв'язаних за допомогою відношень. Кожна таблиця в DataSet має свій власний об'єкт DataTable, який зберігає схему та дані таблиці. DataSet надає розширені можливості та є найефективнішим засобом для маніпулювання даними, включаючи фільтрацію, сортування, злиття, розділення та зміну структури даних. Він також підтримує можливість виконання операцій з даними в повністю автономному режимі, що означає, що дані можуть бути завантажені з бази даних і збережені в DataSet, а подальша робота може відбуватися без постійного з'єднання з серверною частиною інформаційної системи, що може значно розвантажити сам сервер. Використання саме цього контейнеру є дуже зручним у поточному форматі, адже DataSet доступен у будь-якому місці програмного застосунку. У разі зміни структури таблиці відсутня необхідність змінювати якісь моделі у проекті. Достатно лише зайти у конструктор DataSet та оновити його структуру (у разі зміни існуючої таблиці) або додати нову (у випадку створення нової таблиці).

Отже, найефективнішим рішенням буде реалізація десктоп-застосунку на базі Windows Forms (із використанням мови програмування C#), застосовуючи СКБД Microsoft SQL Server та зв'язуючи її із інформаційною системою за допомогою DataSet.

8.3 СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ: ВІД ДІАГНОСТИКИ ДО УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

У сучасному мікроекономічному середовищі важливість фінансового аналізу набуває ще більшого значення у формуванні стратегічних рішень та управлінні фінансовими ресурсами підприємств. Проведення фінансового аналізу відбувається на підставі здійсненої попередньо аналітичної роботи, що є ключовим елементом в ефективному фінансовому управлінні, охоплюючи ідентифікацію, систематизацію та обробку фінансових даних з метою надання докладних та вичерпних рекомендацій користувачам. Ефективний фінансовий аналіз стає основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень в системі корпоративної соціальної відповідальності. Зазначений процес є не лише інструментом для вимірювання фінансової стійкості, але важливим засобом стратегічного керування у сфері фінансового планування. Розширений фінансовий аналіз вдвічі збільшує його потужність у забезпеченні глибшого розуміння фінансових аспектів підприємства.

Для інформаційного забезпечення менеджменту на підприємствах використовують автоматичні засоби фінансового аналізу з метою пришвидшення обробки даних та ефективного планування на майбутнє [29].

Проблемними питаннями проведення фінансового аналізу вже давно займаються такі відомі науковці, як: Бінько І. Ф., Бланк І., Козаченко Г. В., Нестеренко Н. В., Олейников Є. О. Поплавська Ж., Усач Б. Ф. Автори досліджують вказану тему з різних поглядів та зосереджуються на аспектах фінансового аналізу. Однак, вплив результатів фінансового аналізу на корпоративну соціальну відповідальність відповідно до мікрорівня, авторами не розглядалось, що потребує подальшого дослідження.

Метою роботи проведення фінансового аналізу виробничого підприємства та аналіз отриманих коефіцієнтів з метою визначення фактичного фінансового становища підприємства.

Узагальнено, фінансовий аналіз можна уявити як процес ідентифікації, систематизації та аналітичної обробки наявних фінансових даних з метою надання користувачеві рекомендацій. Вони можуть служити основою для ухвалення управлінських рішень щодо об'єкта аналізу.

Фінансовий аналіз промислового підприємства ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» наведено у таблиці 8.1–8.4.

Основні показники ліквідності застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання. Їх розрахунків для ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки засвідчує, що:

Таблиця 8.1 – Аналіз ліквідності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки

Показник	Норматив	2020	2021	2022	Відхилення	
					2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт покриття	>1	0,626	0,788	0,979	+0,162	+0,191
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,6	0,618	0,726	0,671	+0,108	-0,055
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,25	0,396	0,376	0,424	-0,02	+0,048
Чистий оборотний капітал, тис. грн	>0	-127,4	-75,6	-10,7	+51,8	+64,9

Джерело: розраховано автором на підставі фінансової звітності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ»

Таблиця 8.2 – Аналіз платоспроможності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки

Показник	Норматив	2020	2021	2022	Відхилення	
					2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	≤0,5	-0,55	-0,24	-0,008	0,31	0,232
Коефіцієнт фінансування	<1	-2,815	-5,155	-120,068	-2,34	-114,913
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	≥0,1	-0,373	-0,211	-0,02	0,162	0,191
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,2	1,052	1,09	2,431	0,038	1,341

Джерело: розраховано автором на підставі фінансової звітності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ»

Таблиця 8.3 – Аналіз ділової активності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки

Показник	2020	2021	2022	Відхилення	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності активів	8,598	7,278	10,931	-1,32	3,653
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,6785	6,266	12,426	-0,4125	6,16
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,67	21,209	34,735	6,539	13,526
Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	53,904	57,445	28,97	3,541	-28,475

Закінчення таблиці 8.3

1	2	3	4	5	6
Строк погашення дебіторської заборгованості, дн.	24,539	16,973	10,363	-7,566	-6,61
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	122,412	149,064	47,972	26,652	-101,092
Фондовіддача	82,673	67,706	162,545	-14,967	94,839
Коефіцієнт віддачі власного капіталу	-19,806	-19,415	-120,42	0,391	-101,005

Джерело: розраховано автором на підставі фінансової звітності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ»

Таблиця 8.4 – Аналіз рентабельності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки

Показник	Норматив	2020	2021	2022	Відхилення	
					2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт рентабельності активів	> 14%	-0,054	0,203	0,124	0,257	-0,079
Рентабельність акціонерного капіталу	> 14%	0,125	-0,544	-1,375	-0,669	-0,831
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 20%	-0,006	0,028	0,011	0,034	-0,017
Коефіцієнт рентабельності реалізації	> 30%	-2,256	-2,22	-2,199	0,036	0,021

Джерело: розраховано автором на підставі фінансової звітності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ»

За досліджуваний період коефіцієнт покриття не перевищував нормативне значення, свідчаючи про недостатню кількість оборотних активів для покриття поточних зобов'язань. Однак він постійно збільшувався, у 2022 році майже досягнув нормативного показника, досягнувши значення у 0,98. Враховуюче початкове значення 0,63, яке було у 2020 році, збільшення становить 54%.

У 2020 році коефіцієнт швидкої ліквідності несуттєво перевищував нормативне значення, що свідчило про можливість підприємства погасити короткострокові зобов'язання у разі кризових ситуацій. Проте показник не має сталого підйому або спадання. На кінець періоду, у 2022 році, він знизився на 6%, зменшившись з 0,72 до 0,67.

У 2020 році коефіцієнт абсолютної ліквідності, в цілому, підтримує позитивний тренд. Не дивлячись на невелике зменшення у 2021 році, за три роки він зріс з 0,396 до 0,424, що вище за нормативне значення на 70%.

У 2020 році чистий оборотний капітал був значно нижче норми (від'ємним). Однак з часом ситуація покращувалась і на 2022 рік підприємство майже почало накопичувати його (збільшило показники чистого оборотного капіталу з $-127,4$ тис. грн. до $-10,7$ тис. грн.).

Проаналізувавши коефіцієнти платоспроможності промислового підприємства ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за період з 2020 по 2022 роки, можна зробити наступні висновки:

1. Коефіцієнт платоспроможності (автономії), який відображає відношення власного капіталу до загальної суми активів, зазнав певних змін протягом останніх трьох років, вийшовши на позитивний тренд. Значення цього коефіцієнта збільшилось з $-0,35$ до $-0,008$. Це свідчить про покращення фінансової стабільності підприємства протягом останніх трьох років.

Коефіцієнт фінансування є важливим показником, який відображає залежність підприємства від залучених коштів, також показав коливання у відповідному періоді. Розрахунки засвідчили, що впродовж 2020–2022 рр. дані складали: 2,82, 5,16, 120,06 відповідно. Це свідчить про значну залежність підприємства від залучених коштів.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, який вказує на здатність підприємства фінансувати оборотний капітал за рахунок власних ресурсів, проявив позитивну тенденцію до змін. Становивши $-0,37$ у 2020 році він суттєво збільшився, сягнувши $-0,21$ у 2021 році. У 2022 році він зменшив інтенсивність, сягнувши $-0,02$, але зберіг позитивну динаміку. Це свідчить про поліпшення здатності підприємства фінансувати свій оборотний капітал за рахунок власних ресурсів протягом аналізованого періоду.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який відображає відношення між власними оборотними ресурсами та власним капіталом підприємства, мав нестабільний характер. З 2020 до 2022 років він сягав: 1,05, 1,09 та 2,43 відповідно. Це може вказувати на покращення ефективності використання ресурсів підприємства.

На підставі проведеного аналізу ділової активності промислового підприємства ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки можна зробити такі висновки:

2. Коефіцієнт оборотності активів, тобто співвідношення між виручкою і середньорічною сумою активів, збільшився з 8,598 у 2020 році до 10,93 у 2022 році, що свідчить про підвищення оборотності активів. Підприємству необхідно і надалі працювати над оптимізацією суми активів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився з 6,679 у 2020 році до 12,426 у 2022 році. Наявна інформація дозволяє зрозуміти, що підприємство використовує кошти дебіторів як джерела фінансування кредиторів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився з 14,670 у 2020 році до 34,736 у 2022 році. Що свідчить про неефективне управління дебіторською заборгованістю та призводить до збільшення фінансових витрат.

Строк погашення кредиторської заборгованості скоротився з 53,904 днів у 2020 році до 28,970 днів у 2022 році, що дозволяє дійти висновку про помірне збільшення обертання кредиторської заборгованості. Це дозволяє менше використовувати власний капітал та спрямовувати його на найнеобхідніші напрямки підприємницької діяльності.

Строк погашення дебіторської заборгованості скоротився з 24,540 днів у 2020 році до 10,364 днів у 2022 році. Це інформує про помірне зменшення обертання дебіторської заборгованості та підвищення ефективності управління підприємством.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, який вказує на ефективність управління запасами, зменшився з 122,412 у 2020 році до 47,97 у 2022 році. Це свідчить про погіршення управління матеріальними запасами, що призвело до зниження частоти їх обороту.

Фондовіддача, що демонструє ефективність використання основних засобів підприємства, збільшилась з 82,67 у 2020 році до 164,55 у 2022 році, що свідчить про збільшення кількості виробленої продукції на кожен гривню фінансових ресурсів, вкладених в основні засоби. Основні засоби використовуються значно більш ефективно.

Коефіцієнт віддачі власного капіталу, який показує швидкість обороту вкладеного капіталу, зменшився з $-19,806$ у 2020 році до $-120,42$ у 2022 році. Це свідчить про бездіяльність частини власних коштів та вказує на необхідність вкладення власних коштів в інші джерела доходів для збільшення ефективності використання капіталу.

Аналіз рентабельності промислового підприємства ТОВ «ЕНЕРГО-КОМПЛЕКТ» за 2020–2022 роки здійснюється шляхом розрахунку наступних показників:

3. Коефіцієнт рентабельності активів (співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної суми активів). За досліджуваний період цей показник мав наступні значення: $-0,054$, $0,203$, $0,124$, тобто підприємство отримало відповідно $-0,054$, $0,204$ та $0,125$ грн чистого прибутку на кожен гривню використаних активів, що свідчить про незначну рентабельність вкладених активів.

Рентабельність акціонерного капіталу (вказує на розмір прибутку, який згенеровано на кожен гривню залучених власних коштів). За досліджуваний період цей показник складав: $0,125$, $-0,544$, $-1,376$. Це означає, що у 2020, 2021 та 2022 роках підприємство отримало відповідно $0,125$, $-0,544$

та -1,376 грн чистого прибутку на кожную залучену гривню власних коштів. Вказані значення свідчать про недоцільне використання акціонерного капіталу та негативну рентабельність.

3. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (співвідношення чистого прибутку до власного капіталу). За досліджуваний період цей показник мав наступні значення: -0,006, 0,028, 0,011, тобто підприємство отримало відповідно -0,006, 0,028 та 0,011 грн чистого прибутку на кожную гривню власного капіталу, що свідчить про низьку рентабельність власного капіталу.

4. Коефіцієнт рентабельності реалізації (відображає, скільки прибутку отримано на кожную вкладену у господарську діяльність гривню). За досліджуваний період цей показник складав: -2,256, -2,22, -2,199 відповідно, що вказує на відсутність прибутку від реалізації продукції підприємством.

Проведений фінансовий аналіз діяльності ТОВ «ЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» впродовж 2020–2022 роки, засвідчив про неефективне використання активів, негативну рентабельність акціонерного та власного капіталу, а також відсутність прибутку від реалізації. Запорукою вдало прийнятих управлінських рішень є обліково-аналітичне забезпечення підприємства на мікроекономічному рівні. Скорочення витрат, з одного боку, збільшують прибуток, але, з іншого боку, якщо це пов'язано зі зменшенням витрат, регульованих корпоративною соціальною відповідальністю, це негативним чином впливає на імідж компанії.

8.4 РОЗВИТОК СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Розвиток бізнесу безпосередньо пов'язаний з впровадженням сучасних інформаційних технологій. Через це підприємства постійно слідкують за оновленнями цифрових технологій у бізнес-процесах для оптимізації підприємницької діяльності [20; 23; 27; 46].

Усі результати фінансово-господарської діяльності, які здійснюються на підставі бухгалтерського обліку за національними стандартами сформовані у фінансовій звітності як малих так і середніх та великих підприємств. На підставі фінансової звітності розраховуються показники фінансового аналізу та вірогідність банкрутства підприємства. Фінансовий аналіз є попереднім етапом обов'язкового контролю, тому підприємства створюють відділи внутрішнього контролю для своєчасного виявлення помилок та зловживань. Це обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження зі складання фінансової звітності та проведення її внутрішнього контролю.

Метою контролю є встановлення правильності контролю складання фінансової звітності малого підприємства є перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку за національними стандартами, складання облікових регістрів та фінансової звітності для запобігання банкрутства. Завдання проведення внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства є перевірка: відповідності наказу про облікову політику НП(С)БО, правильності складання активу та пасиву Балансу й Звіту про фінансові результати.

Тест внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства подано в таблиці 8.5.

Таблиця 8.5 – Тест внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	Ваше підприємство відноситься до: – Малого підприємства; – Мікропідприємства; – Середнього підприємства; – Великого підприємства?				
2	Який Баланс складає Ваше підприємство: – Баланс форма № 1-м; – Баланс форма № 1-мс; – Звіт про фінансовий стан, Баланс форма № 1?				
3	Який Звіт про фінансові результати складає Ваше підприємство: – Звіт про фінансові результати форма № 2-мс; – Звіт про фінансові результати форма № 2-м; – Звіт про фінансові результати форма № 2?				
4	Чи Ваше підприємство відповідає щонайменше двом із наступних критеріїв: • балансова вартість активів – до 4 млн євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 млн євро; • середня кількість працівників – до 50 осіб.				
5	Відповідно до якого стандарту складається звітність на Вашому підприємстві: – НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; – НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»; – фінзвітність за МСФЗ?				

Закінчення таблиці 8.5

1	2	3	4	5	6
6	У яких одиницях виміру складається фінансова звітність: – в гривнях з копійками; – в гривнях; – в тисячах гривень; – в тисячах гривень з одним десятковим знаком після коми?				
7	Як часто складають фінансову звітність: – щомісячно; – щоквартально; – щорічно?				
8	До яких підприємств відноситься Ваше підприємство: – мале підприємство; – мікропідприємства; – представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності; – підприємства – платники єдиного податку 3 групи; – невідприємницькі товариства (тобто неприбуткові організації).				
9	Коли подає Ваше підприємство фінансову звітність: – не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року; – не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну – не пізніше 10 лютого наступного за звітним року; – не пізніше 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну – не пізніше 15 лютого наступного за звітним року; – не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну – не пізніше 20 лютого наступного за звітним року?				
10	Чи проводиться річна інвентаризація перед складанням балансу?				

Джерело: [37]

Одержавши в процесі попереднього планування дані, приступають до розробки загального плану внутрішнього складання фінансової звітності малого підприємства (табл. 8.6).

Таблиця 8.6 – Загальний план проведення внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства

Етап перевірки	Процедури внутрішнього контролю	Докази контролю	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Знайомство з діяльністю малого підприємства	Фінансова звітність, наказ про облікову політику		
Основний	Перевірка відповідності наказу про облікову політику малого підприємства НП(С)БО Перевірка правильності складання активу Балансу малого підприємства Перевірка правильності складання пасиву Балансу малого підприємства Перевірка правильності складання Звіту про фінансові результати малого підприємства	Фінансова звітність, наказ про облікову політику		
Завершальний	Складання звіту за результатами перевірки	Звіт		

Джерело: [37]

Програму внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства наведено в таблиці 8.7. У програмі внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства відображені основні процедури для вирішення основних завдань перевірки.

Для вирішення поставлених завдань контролю складання фінансової звітності малого підприємства пропонуємо робочі документи контролера (табл. 8.8–8.13), які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного проведення перевірки.

Таблиця 8.7 – Перевірка відповідності наказу про облікову політику малого підприємства НП(С)БО (Ф3-1)

Найменування	Відовідно до законодавства	Наказ про облікову політику	Відхилення
Основні засоби	НП(С)БО 7 «Основні засоби»		
Нематеріальні активи	НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»		
Запаси	НП(С)БО 9 «Запаси»		
Дебіторська заборгованість	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»		
Зобов'язання	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»		
Фінансова звітність	НП(С)БО 25		

Джерело: [37]

Таблиця 8.8 – Перевірка правильності складання активу Балансу малого підприємства (Ф3-2)

Актив	Код рядка	За даними підприємства	За даними контролю	Відхилення
1	2	3	4	5
Незавершені капітальні інвестиції	1005			
Основні засоби:	1010			
первісна вартість	1011			
знос	1012			
Довгострокові біологічні активи	1020			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030			
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095			
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100			
у тому числі готова продукція	1103			
Поточні біологічні активи	1110			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125			
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135			
у тому числі з податку на прибуток	1136			

1	2	3	4	5
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155			
Поточні фінансові інвестиції	1160			
Гроші та їх еквіваленти	1165			
Витрати майбутніх періодів	1170			
Інші оборотні активи	1190			
Усього за розділом II	1195			
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			
Баланс	1300			

Джерело: [37]

Таблиця 8.9 – Програма внутрішнього контролю складання фінансової звітності малого підприємства

№	Мета контролю	Перелік процедур контролю	Критерій якості	Докази контролю	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Впевнитись у відповідності наказу про облікову політику малого підприємства НП(С)БО	Перевірка відповідності наказу про облікову політику малого підприємства НП(С)БО	А,Б,В, Г,Д,Е,Є	Наказ про облікову політику, первинні документи, облікові регістри, фінансова звітність	ФЗ-1			
	Правильності складання активу Балансу малого підприємства	Перевірка правильності складання активу Балансу малого підприємства	А,Б,В, Г,Д,Е,Є	Первинні документи, облікові регістри, Баланс	ФЗ-2			
	Впевнитись у правильності складання пасиву Балансу малого підприємства	Перевірка правильності складання пасиву Балансу малого підприємства	А,Б,В, Г,Д,Е,Є	Первинні документи, облікові регістри, Баланс	ФЗ-3			

Закінчення таблиці 8.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Впевнитись у правильності складання Звіту про фінансові результати малого підприємства	Перевірка правильності складання Звіту про фінансові результати малого підприємства	А,Б,В, Г,Д,Е,Є	Первинні документи, облікові реєстри, Звіт про фінансові результати	ФЗ-4			
Критерії якості перевірки: наявність – А; правдивість – Б; права та зобов'язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.								

Джерело: [37]

Таблиця 8.10 – Перевірка відповідності наказу про облікову політику малого підприємства НП(С)БО (ФЗ-1)

Найменування	Відвідно до законодавства	Наказ про облікову політику	Відхилення
Основні засоби	НП(С)БО 7 «Основні засоби»		
Нематеріальні активи	НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»		
Запаси	НП(С)БО 9 «Запаси»		
Дебіторська заборгованість	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»		
Зобов'язання	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»		
Фінансова звітність	НП(С)БО 25		

Джерело: [37]

Таблиця 8.11 – Перевірка правильності складання активу Балансу малого підприємства (ФЗ-2)

Актив	Код рядка	За даними підприємства	За даними контролю	Відхилення
1	2	3	4	5
Незавершені капітальні інвестиції	1005			
Основні засоби:	1010			
первісна вартість	1011			
знос	1012			
Довгострокові біологічні активи	1020			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030			

Закінчення таблиці 8.11

1	2	3	4	5
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095			
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100			
у тому числі готова продукція	1103			
Поточні біологічні активи	1110			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125			
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135			
у тому числі з податку на прибуток	1136			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155			
Поточні фінансові інвестиції	1160			
Гроші та їх еквіваленти	1165			
Витрати майбутніх періодів	1170			
Інші оборотні активи	1190			
Усього за розділом II	1195			
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			
Баланс	1300			

Джерело: [37]

Таблиця 8.12 – Перевірка правильності складання пасиву Балансу малого підприємства (ФЗ-3)

Пасив	Код рядка	За даними підприємства	За даними контролю	Відхилення
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400			
Додатковий капітал	1410			
Резервний капітал	1415			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420			
Неоплачений капітал	1425	()	()	
Усього за розділом I	1495			

Закінчення таблиці 8.12

1	2	3	4	5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595			
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600			
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610			
товари, роботи, послуги	1615			
розрахунками з бюджетом	1620			
у тому числі з податку на прибуток	1621			
розрахунками зі страхування	1625			
розрахунками з оплати праці	1630			
Доходи майбутніх періодів	1665			
Інші поточні зобов'язання	1690			
Усього за розділом III	1695			
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700			
Баланс	1900			

Джерело: [37]

Таблиця 8.13 – Перевірка правильності складання Звіту про фінансові результати малого підприємства (ФЗ-4)

Стаття	Код рядка	За даними підприємства	За даними контролю	Відхилення
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000			
Інші операційні доходи	2120			
Інші доходи	2240			
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280			
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	0	0	
Інші операційні витрати	2180	0	0	
Інші витрати	2270	0	0	

Закінчення таблиці 8.13

1	2	3	4	5
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	0	0	
Фінансовий результат до оподаткування (2280–2285)	2290			
Податок на прибуток	2300	0	0	
Чистий прибуток (збиток) (2290–2300)	2350			

Джерело: [37]

У роботі удосконалена методика проведення внутрішнього контролю складання фінансової звітності, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю складання фінансової звітності надасть змогу охопити всі аспекти ведення обліку за національними стандартами, вчасно виявити порушення у обліковій політиці та запобігти банкрутству.

На даний момент важливим елементом у діяльності будь-якого підприємства є здійснення контролю дебіторської заборгованості при розрахунках з покупцями та замовниками.

Метою контролю розрахунків з постачальниками є перевірка правильності заповнення первинних документів розрахунків з постачальниками, відображення їх в обліку та звітності.

Завдання контролю розрахунків з постачальниками, а саме перевірити: наявність та правильність заповнення довіреностей, відповідність наказу про облікову політику НП(С)БО, правильність визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті та визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті.

Анкету внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками подано в таблиці 8.14. У програмі контролю розрахунків з постачальниками відображає основні процедури для вирішення основних завдань перевірки.

Одержавши в процесі попереднього планування дані про підприємство, контролер приступає до розробки загального плану контролю розрахунків з постачальниками (табл. 8.15). План контролю складається з переліку робіт на основних етапах перевірки і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації.

Програму контролю розрахунків з постачальниками наведено в таблиці 8.16.

Таблиця 8.14 – Тест внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	Який план рахунків використовується на підприємстві: – спрощений; – загальний?				
2	Якою кореспонденцією рахунків відображається надходження товарів від постачальників: Дт 28 Кт 68; Дт 201 Кт 631; Дт 26 Кт 63; Дт 28 Кт 37?				
3	Якою кореспонденцією рахунків відображається перерахування оплати постачальникам при умові після оплати: Дт 68 Кт 31; Дт 631 Кт 311; Дт 37 Кт 31; Дт 371 Кт 311?				
4	Якою кореспонденцією рахунків відображається перерахування оплати постачальникам при умові попередньої оплати: Дт 37 Кт 31; Дт 371 Кт 311; Дт 68 Кт 31; Дт 631 Кт 311?				
5	Чи прописано в наказі про облікову політику розрахунки з постачальниками?				
6	Якими первинними документами оформлюється надходження товарів від постачальників: – накладна; – рахунок; – товарно-транспортна накладна; – акт приймання?				

1	2	3	4	5	6
7	Якими первинними документами оформлюється оплата постачальникам: – платіжним дорученням; – рахунок; – видатковим касовим ордером; – виписка банку?				
8	Чи складається акти звірки по розрахункам з постачальниками?				

Джерело: [36]

Таблиця 8.15 – Загальний план контролю розрахунків з постачальниками

Етапи контролю	Процедури контролю	Докази для контролю	Період проведення	Виконавці
Попередній	Знайомство з бізнесом клієнта, постачальниками, товаром та обліковою політикою	Установчі документи, наказ про облікову політику, перелік постачальників та номенклатура товару		
Основний	Перевірка наявності та правильності заповнення довіреностей	Довіреності		
	Перевірка відповідності наказу про облікову політику НП(С)БО	Наказ про облікову політику		
	Перевірка правильності визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті	Виписка банку, рахунки		
	Перевірка правильності визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті	Накладні, податкові накладні, товарно-транспортні накладні		
Заключний	Складання звіту за результатами контролю	Вивчення робочих документів контролера		

Джерело: [36]

Для вирішення поставлених завдань контролю розрахунків з постачальниками пропонуємо робочі документи контролю (таблиці 8.17–8.20), які стануть обґрунтованими доказами якісного проведення перевірки.

Таблиця 8.16 – Перевірка наявності та правильності заповнення довіреностей

ПШБ	Серія, номер	Дата видачі	Серія, номер паспорта	Найменування цінностей	Одиниця виміру	Кількість	Підписи	Печатка

Джерело: [36]

Таблиця 8.17 – Перевірка відповідності наказу про облікову політику НП(С)БО

Постачальник	НП(С)БО 11 «Зобов’язання»	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Наказ про облікову політику	Примітки
Кредиторська заборгованість				
Дебіторська заборгованість				

Джерело: [36]

Таблиця 8.18 – Програма контролю розрахунків з постачальниками

№	Мета контролю	Перелік процедур контролю	Метод контролю	Код робочого документа	Період проведення		
					Виконавець	Примітки	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Впевнитись у наявності та правильності заповнення довіреностей	Перевірка наявності та правильності заповнення довіреностей	Документальна перевірка	ПОС-1			
2	Впевнитись у відповідності наказу про облікову політику НП(С)БО	Перевірка відповідності наказу про облікову політику НП(С)БО	Документальна перевірка	ПОС-2			

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Впевнитись у правильності визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті	Перевірка правильності визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті	Документальна перевірка	ПОС-3			
4	Впевнитись у правильності визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті	Перевірка правильності визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті	Документальна перевірка	ПОС-4			

Джерело: [36]

Таблиця 8.19 – Перевірка правильності визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті

Період	Постачальники	Дебіторська заборгованість по попередній оплаті	Договір	Дата поставки	Сума поставки	Відхилення

Джерело: [36]

Таблиця 8.20 – Перевірка правильності визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті

Період	Постачальники	Кредиторська заборгованість по наступній оплаті	Договір	Дата оплати	Сума оплати	Відхилення

Джерело: [36]

Удосконалено контроль розрахунків з постачальниками, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план, програму, робочі

документи, а саме: наявність та правильність заповнення довіреностей, відповідність наказу про облікову політику НП(С)БО, правильність визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті та визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті. Запропонована методика проведення контролю надасть змогу охопити всі аспекти заповнення первинних документів розрахунків з постачальниками, відображення їх в обліку та звітності. Це дозволить при проведенні контролю вчасно виявити порушення та зменшити помилки, що підвищить ефективність.

Отримання прибутку є метою функціонування будь-якого підприємства. При чому саме наявність прибутку, а не збитку є ефективним результатом здійснення фінансово-господарської діяльності. Тому треба звертати увагу на види діяльності за якими підприємство отримує прибуток, а за якими несе збитки. А також для подальшого підвищення фінансових результатів важливі напрями використання прибутку, а саме направлення його: у статутний та резервний фонди, на виплату дивидендів засновникам, а також на майбутній розвиток. Актуальність теми дослідження формування прибутку з метою управління витратами може відбуватись за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Метою контролю формування та використання прибутку є встановлення правильності отриманого нерозподіленого прибутку та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності.

Завдання контролю формування та використання прибутку полягають в перевірці повноти отримання прибутку від різних видів діяльності, правильності формування прибутку, правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку, правильності використання прибутку.

Тест внутрішнього контролю формування та використання прибутку подано в таблиці 8.21. У програмі контролю формування та використання прибутку відображені основні процедури для вирішення основних завдань перевірки.

Одержавши в процесі попереднього планування дані, приступають до розробки загального плану контролю формування та використання прибутку (табл. 8.22).

Програму контролю формування та використання прибутку наведено в таблиці 8.23.

Для вирішення поставлених завдань контролю формування та використання прибутку пропонуємо робочі документи контролера (табл. 8.24–8.27), які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного проведення перевірки.

Таблиця 8.21 – Тест внутрішнього контролю формування та використання прибутку

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	Які види діяльності здійснює підприємство: – Виробництво; – Торгівля; – Надання послуг?				
2	За звітний період був отриманий: – Дохід; – Збиток?				
3	За якими видами діяльності був отриманий прибуток: – Операційна; – Основна; – Фінансова; – Інвестиційна?				
4	На які цілі був використаний прибуток: – Статутний капітал; – Резервний капітал; – Виплату дивідентів; – Погашення попереднього збитку?				
5	У якому розмірі з прибутку направляється до резервного капіталу?				
6	Які внутрішні чинники впливають на зменшення розміру прибутку на Вашому підприємстві: – Обсяг реалізації продукції; – Структура продукції; – Якість продукції; – Собівартість продукції; – Ціна продукції?				
7	Які зовнішні чинники впливають на зменшення розміру прибутку на Вашому підприємстві: – Конкуренція; – Інфляція; – Ціни на виробничі ресурси; – Природні умови; – Транспортні умови; – Карантин та Covid 19; – Воєнний стан; – переселення населення в інші регіони або закордон?				

Закінчення таблиці 8.21

1	2	3	4	5	6
8	Який податок сплачує підприємство: – єдиний податок; – податок на прибуток?				
9	Чи були випадки використання прибутку на заохочення персоналу?				
10	Чи були випадки списання на збитки: – нестачі цінностей; – крадіжки?				

Джерело: [39]

Таблиця 8.22 – Загальний план контролю формування та використання прибутку

Етап контролю	Процедури контролю	Докази контролю	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Знайомство з діяльністю підприємства	Установчі документи, накази, облікова політика.		
Основний	Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності Перевірка правильності формування прибутку підприємства Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку Перевірка правильності використання прибутку підприємства	Журнал 5, 6, Звіт про фінансові результати, Баланс		
Завершальний	Складання звіту за результатами перевірки	Звіт		

Джерело: [39]

Таблиця 8.23 – Програма контролю формування та використання прибутку

№	Мета контролю	Перелік процедур контролю	Критерій якості контролю	Докази контролю	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
	Впевнитись у повноті отримання прибутку від різних видів діяльності	Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати				
	Впевнитись у правильності формування прибутку підприємства	Перевірка правильності формування прибутку підприємства	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати,				
	Впевнитись у правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку	Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал				
	Впевнитись у правильності використання прибутку підприємства	Перевірка правильності використання прибутку підприємства	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал, Статутні документи				
Критерії якості перевірки: наявність – А; правдивість – Б; права та зобов’язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.								

Джерело: [39]

Таблиця 8.24 – Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Прибуток від операційної діяльності	Прибуток від фінансової діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності	Разом прибуток	Збиток	

Джерело: [39]

Таблиця 8.25 – Перевірка правильності формування прибутку підприємства

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Дохід	Витрати	Оподаткований прибуток	Податок на прибуток	Чистий прибуток	

Джерело: [39]

Таблиця 8.26 – Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку

Період	За даними підприємства		За даними контролю		Відхилення	
	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток

Джерело: [39]

Таблиця 8.27 – Перевірка правильності використання прибутку підприємства

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Статутний фонд	Резервний фонд	Фонд заощочення	Виплата дивідендів	Покриття збитків	

Джерело: [39]

У роботі удосконалена методика проведення контролю формування та використання прибутку, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю формування та використання прибутку надасть змогу охопити отриманий нерозподілений прибуток та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності й оподаткування податком на прибуток. Це дозволить поліпшити систему контролю за формуванням та використанням прибутку, яка відбувається через управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

8.5 ЦИФРОВІ СТРАТЕГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЛАНЦЮГОМ ПОСТАЧАННЯ ТА ЗБУТОМ ТОВАРІВ: ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

З проходженням чотирьох попередніх промислових революцій відбувалась постійне вдосконалення логістичного процесу на підприємствах. Розпочавшись як повністю ручне керування, зараз на більшості підприємств працює абсолютно автоматичні системи, які під час штатної роботи не потребують втручання людини [7; 16; 17; 41; 47].

Дослідження вчених [13; 19; 22] допомагають просувати технологічний прогрес вперед, адже завдяки ним з'явилося багато інноваційних методів керування бізнесом.

У сучасному періоді найбільш розповсюдженим видом діяльності є торгівля. Підприємства при здійсненні роздрібній торгівлі одночасно отримують грошові кошти за реалізацію товарів. Найбільш впливовим показником є обсяг реалізації, але треба слідкувати і за дотриманням термінів постачання, щоб не допустити дефіцит. Тому треба приділити увагу актуальним питанням ведення обліку, здійснення оподаткування, проведення аналізу та контролю товарів.

Анкету внутрішнього контролю товарів подано в таблиці 8.28. У програмі внутрішнього контролю товарів відображено основні процедури для вирішення найважливіших завдань перевірки.

Загальний план контролю товарів (табл. 8.29) доцільно проводити в декілька етапів.

Пропонуємо програму контролю товарів (табл. 8.30).

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань контролю товарів пропонуємо робочі документи (табл. 8.31–8.36), які стануть обґрунтованими доказами якісного проведення контролю товарів.

Таблиця 8.28 – Анкета внутрішнього контролю для проведення контролю товарів

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	Чи були виявлені нестачі товарів?				
2	Чи проводиться аналіз товарів?				
3	На якому рахунку ведеться облік товарів на малому підприємстві: 28; 26.				
4	Надходження товарів на мале підприємства від постачальника якої відображається проводкою: Дт 28 Кт 63 Дт 26 Кт36 Дт 26 Кт 68				
5	Відвантаження товарів на малому підприємстві покупцю якої відображається проводкою: Дт 37 Кт 26 Дт 36 Кт 70 Дт 37 Кт 70				
6	Який план рахунків використовується на підприємстві: – Загальний; – Спрощений?				

Джерело: [36]

Таблиця 8.29 – Загальний план контролю товарів

Етапи контролю	Процедури контролю	ПІБ контролера	Термін перевірки
Попередній	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства з обліку товарів		
Основний	Перевірка термінів постачання товарів		
	Перевірка обсягів постачання товарів		
	Перевірка термінів збуту товарів покупцям		
	Перевірка обсягів збуту товарів покупцям		
	Аналіз цін товару у різних постачальників на ринку		
Заключний	Аналіз цін збуту товарів на ринку		
	Оформлення звіту контролера та висновків за результатами перевірки		

Джерело: [36]

Таблиця 8.30 – Перевірка термінів постачання товарів

Період	Постачальник	Вид товару	Термін постачання		Відхилення	Причини
			За даними договорів	За даними підприємства		

Джерело: [36]

Таблиця 8.31 – Перевірка обсягів постачання товарів

Період	Постачальник	Вид товару	Обсяг постачання		Відхилення	Причини
			За даними договорів	За даними підприємства		

Джерело: [36]

Таблиця 8.32 – Програма контролю товарів

Процедури контролю	Мета контролю	Докази контролю	Код робочих документів	ІПБ перевіряючого	Термін проведення контролю
Перевірка термінів постачання товарів	Впевнитись у правильності термінів постачання товарів	Договір, накладна, акт приймання-передачі матеріалів	ТР-1		
Перевірка обсягів постачання товарів	Впевнитись у правильності обсягів постачання товарів	Договір, накладна, акт приймання-передачі матеріалів	ТР-2		
Перевірка термінів збуту товарів покупцям	Впевнитись у правильності термінів збуту товарів покупцям	Договір, накладна, акт приймання-передачі матеріалів	ТР-3		
Перевірка обсягів збуту товарів покупцям	Впевнитись у правильності обсягів збуту товарів покупцям	Договір, накладна, акт приймання-передачі матеріалів	ТР-4		
Аналіз цін товару у різних постачальників на ринку	Впевнитись у правильності цін товару у різних постачальників на ринку	Прайси, рахунки-фактури	ТР-5		
Аналіз цін збуту товарів на ринку	Впевнитись у правильності цін збуту товарів на ринку	Прайси, рахунки-фактури	ТР-6		

Джерело: [36]

Таблиця 8.33 – Перевірка термінів збуту товарів покупцям

Період	Покупець	Вид товару	Термін відвантаження		Відхилення	Причини
			За даними договорів	За даними підприємства		

Джерело: [36]

Таблиця 8.34 – Перевірка обсягів збуту товарів покупцям

Період	Покупець	Вид товару	Обсяг відвантаження		Відхилення	Причини
			За даними договорів	За даними підприємства		

Джерело: [36]

Таблиця 8.35 – Аналіз цін товару у різних постачальників на ринку

Період	Вид товару	Ціна нашого підприємства	Ціна у постачальника			Відхилення	Рекомендована ціна
			№ 1	№ 2	№ 3		

Джерело: [36]

Таблиця 8.36 – Аналіз цін збуту товарів на ринку

Період	Вид товару	Ціна нашого підприємства	Ціна на ринку			Відхилення	Рекомендуєма ціна
			№ 1	№ 2	№ 3		

Джерело: [36]

У роботі розроблено методичні підходи до проведення контролю, які, на відміну від існуючих, включають: анкету, загальний план контролю товарів, програму контролю товарів та робочі документи контролера до кожної процедури. Запропоновані документи з перевірки термінів та обсягів постачання товарів та збуту товарів покупцям, а також аналіз цін товару дають можливість здійснити контроль товарів більш детально, послідовно, структуровано та логічно. Прозорість і зрозумілість розроблених документів допоможуть керівництву здійснювати своєчасний контроль, аналіз та на їх підставі приймати правильні управлінські рішення.

При проведенні перевірки спочатку встановлюється перелік дебіторів з визначенням критично допустимої величини їх заборгованості підприємству, що дає змогу сформуванню загальної суми дебіторської заборгованості, яка має значний вплив на платоспроможність підприємства та розрахувати

резерв сумнівних боргів. Своєчасний контроль за сумами дебіторської заборгованості надасть змогу застосовувати заходи до її погашення та своєчасної подачі позов до суду щодо стягнення сумнівної заборгованості. Одним із заходів попередження несплати дебіторської заборгованості є нагадування покупцям про необхідність її сплати, нарахування фінансових санкцій за невчасну оплату, а це можливо тільки за допомогою аналізу втрат, пов'язаних з затримкою надходження грошових коштів.

При укладанні договорів та відвантаженні готової продукції покупцям потрібно здійснювати обов'язкову внутрішню перевірку документів та відомостей про покупця, щоб уникнути шахрайських дій покупця. При укладанні договорів можливо застосування особливих умов розрахунків з покупцями та замовниками. Важливе місце повинне займати надання покупцям певних преференцій при збільшенні кількості замовлень постійним покупцям, а також при 100 % попередній оплаті замовлення.

Метою контролю розрахунків з покупцями та замовниками є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснення розрахунків з покупцями та замовниками підприємства і правильності їх відображення в обліку.

Завданнями проведення контролю розрахунків з покупцями та замовниками є: перевірка правильності визначення дебіторської заборгованості на початок періоду, звірка дебіторської заборгованості, перевірка правильності оформлення первинних документів з покупцями та замовниками, перевірка правильності оформлення довіреностей при розрахунках з покупцями та замовниками, перевірка заліку заборгованості, а саме відповідність сум авансів отриманих сумам відвантаженої готової продукції покупцям, перевірка сум відвантаженої готової продукції покупцям сумам отриманої оплати, перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості, перевірка правильності виникнення та погашення дебіторської заборгованості, перевірка правильності нарахування та списання резерву сумнівних боргів, перевірка правильності кореспонденції рахунків, перевірка правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду.

Анкету перевірки розрахунків з покупцями та замовниками наведено в таблиці 8.37.

Одержавши в процесі попереднього планування дані про підприємство, перевіряючий приступає до розробки загального плану контролю розрахунків з покупцями та замовниками (табл. 8.38). План контролю є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації. Контроль розрахунків з покупцями та замовниками нами рекомендується проводити в кілька етапів.

Таблиця 8.37 – Анкета перевірки розрахунків з покупцями та замовниками

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	Чи проводиться аналіз дебіторської заборгованості?				
2	Чи здійснюється перевірка дебіторської заборгованості?				
3	Чи здійснюється класифікація дебіторської заборгованості?				
4	Чи розраховується резерв сумнівних боргів?				
5	Чи здійснюється інвентаризація дебіторської заборгованості?				
6	Яка періодичність проведення інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками:				
	– раз на рік;				
	– двічі на рік;				
	– не проводиться?				
7	Як ведеться облік розрахунків з покупцями та замовниками:				
	– вручну;				
	– автоматизовано;				
	– комбіновано?				
8	Хто приймає рішення про відпуск у виробництво та випуск готової продукції:				
	– керівник;				
	– головний бухгалтер;				
	– начальник виробництва				

Джерело: [35]

Таблиця 8.38 – Загальний план проведення контролю розрахунків з покупцями та замовниками

Етап перевірки	Процедури перевірки	Методи перевірки	Період проведення	Виконавці
1	2	3	4	5
Підготовчий	Знайомство з бізнесом клієнта, планування проведення контролю розрахунків з покупцями та замовниками			

1	2	3	4	5
Основний	<p>Перевірка правильності визначення дебіторської заборгованості на початок періоду</p> <p>Звірка дебіторської заборгованості</p> <p>Перевірка правильності оформлення первинних документів при розрахунках з покупцями та замовниками</p> <p>Перевірка правильності оформлення довіреності при розрахунках з покупцями та замовниками</p> <p>Перевірка заліку заборгованості – відповідність сум авансів отриманих сумам відвантаженої готової продукції покупцям</p> <p>Перевірка сум відвантаженої готової продукції покупцям сумам отриманої оплати перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості</p> <p>Перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості</p> <p>Перевірка правильності виникнення та погашення дебіторської заборгованості</p> <p>Перевірка правильності нарахування та списання резерву сумнівних боргів</p> <p>Перевірка правильності кореспонденції рахунків при розрахунках з покупцями та замовниками</p> <p>Перевірка правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду</p>	<p>Суцільна,</p> <p>суцільна, вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>вибіркова,</p> <p>суцільна</p>		
Завершальний	Складання звіту за результатами перевірки.			

Джерело: [35]

Програму контролю розрахунків з покупцями та замовниками наведено в таблиці 8.39. У програмі контролю розрахунків з покупцями та замовниками відображено основні процедури для вирішення основних завдань перевірки.

Таблиця 8.39 – Програма контролю розрахунків з покупцями та замовниками

№	Мета контролю	Перелік процедур	Докази перевірки	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Впевнитись у правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на початок періоду	Перевірити правильність визначення залишку дебіторської заборгованості на початок періоду	Баланс, Головна книга	ДЗ-1			
2	Впевнитись у правильності визначення дебіторської заборгованості	Провести звірку дебіторської заборгованості	Акт звірки	ДЗ-2			
3	Впевнитись у правильності оформлення первинних документів при розрахунках з покупцями та замовниками	Перевірити правильність оформлення первинних документів при розрахунках з покупцями та замовниками	Договір, рахунок, накладні, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, акт приймання матеріалів, платіжне доручення	ДЗ-3			
4	Впевнитись у правильності оформлення довіреності при розрахунках з покупцями та замовниками	Перевірка правильності оформлення довіреності при розрахунках з покупцями та замовниками	Довіреність, Журнал реєстрації довіреностей	ДЗ-4			
5	Впевнитись у правильності класифікації дебіторської заборгованості	Перевірити правильність класифікації дебіторської заборгованості	Рахунки обліку	ДЗ-5			
6	Впевнитись у правильності виникнення та погашення дебіторської заборгованості	Перевірити правильність виникнення та погашення дебіторської заборгованості	Договір, рахунок, накладні, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, акт приймання матеріалів, платіжне доручення	ДЗ-6, ДЗ-7, ДЗ-8			

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Впевнитись у правильності розрахунку резерву сумнівних боргів	Перевірити правильність нарахування та списання резерву сумнівних боргів	Довідка бухгалтерії, Відомість нарахування резерву сумнівних боргів	ДЗ-9			
8	Впевнитись у правильності кореспонденції рахунків при розрахунках з покупцями та замовниками	Перевірити правильність кореспонденції рахунків при розрахунках з покупцями та замовниками	Журнал 3, Головна книга	ДЗ-10			
9	Впевнитись у правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду	Перевірити правильність визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду	Баланс, Головна книга	ДЗ-11			

Джерело: [35]

Для вирішення поставлених завдань контролю розрахунків з покупцями та замовниками пропонуємо робочі документи перевіряючого (таблиці 8.40–8.50), які на нашу думку стануть обґрунтованими доказами якісного проведення контролю розрахунків з покупцями та замовниками.

Таблиця 8.40 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-1 – перевірка правильності визначення дебіторської заборгованості на початок періоду

Рахунок, рядок Балансу	Журнал, грн	Головна книга, грн	Баланс, грн	Відхилення	
				Головної книги від журналу, грн	Балансу від Головної книги, грн
Рах. 36–38, ряд. 1125					

Джерело: [35]

Таблиця 8.41 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-2 – Звірка дебіторської заборгованості

Назва дебітора	За даними підприємства, грн	За даними контролю, грн	Відхилення, грн	Причина відхилення

Джерело: [35]

Таблиця 8.42 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-3 – перевірка правильності оформлення первинних документів при розрахунках з покупцями та замовниками

Накладна, товарно-транспортна накладна						Примітки
№	Дата	Сума, грн	ПДВ, грн	підпис	печатка	

Джерело: [35]

Таблиця 8.43 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-4 – перевірка правильності оформлення довіреності при розрахунках з покупцями та замовниками

ПІБ матеріально-відповідальної особи	Довіреність		Журнал реєстрації довіреностей		Відхилення, грн	
	Дата видачі	Дата отримання	Дата видачі	Дата отримання	Дата видачі	Дата отримання

Джерело: [35]

Таблиця 8.44 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-5 – перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості

Вид дебіторської заборгованості	За даними підприємства, грн	За даними контролю, грн	Відхилення, грн
Розрахунки за виданими авансами			
Розрахунки з підзвітними особами			
Розрахунки за нарахованими доходами			
Розрахунки за претензіями			
Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків			
Розрахунки за позиками членам кредитних спілок			
Розрахунки з іншими дебіторами			
Розрахунки з державними цільовими фондами			
Розрахунки за операціями з деривативами			

Джерело: [35]

Таблиця 8.45 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-6 – перевірка заліку заборгованості – відповідності сум авансів отриманих сумам відвантаженої готової продукції покупцям

ПІБ дебітора	За даними підприємства, грн		За даними контролю, грн		Відхилення, грн	
	Отримано аванс (рах 681)	Відвантажено ГП (рах 36)	Отримано аванс (рах 681)	Відвантажено ГП (рах 36)	Отримано аванс (рах 681)	Відвантажено ГП (рах 36)

Джерело: [35]

Таблиця 8.46 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-7 – перевірка сум відвантаженої готової продукції покупцям сумах отриманої від них оплати

ПІБ дебітора	За даними підприємства, грн		За даними контролю, грн		Відхилення, грн	
	Відвантажено ГП (рах 36)	Отримано оплату від покупців (рах 31)	Відвантажено ГП (рах 36)	Отримано оплату від покупців (рах 31)	Відвантажено ГП (рах 36)	Отримано оплату від покупців (рах 31)

Джерело: [35]

Таблиця 8.47 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-8 – перевірка правильності виникнення та погашення дебіторської заборгованості

Показники	За даними підприємства, грн			За даними контролю, грн			Відхилення, грн		
	Поточна	Сумнівна	Безнадійна	Поточна	Сумнівна	Безнадійна	Поточна	Сумнівна	Безнадійна
Виникнення									
Погашення									
Затримка									

Джерело: [35]

Таблиця 8.48 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-9 – перевірка правильності нарахування та списання резерву сумнівних боргів

Показник	За даними підприємства, грн			За даними контролю, грн			Відхилення, грн		
	Заборгованість	Нараховано резерв	Списано резерв	Заборгованість	Нараховано резерв	Списано резерв	Заборгованість	Нараховано резерв	Списано резерв
Сумнівна									
Безнадійна									

Джерело: [35]

Таблиця 8.49 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-10 – перевірка правильності кореспонденції рахунків при розрахунках з покупцями та замовниками

Зміст операції	За даними підприємства			За даними контролю			Відхилення та запропоноване виправлення		
	Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн

Джерело: [35]

Таблиця 8.50 – Робочий документ перевіряючого ДЗ-11 – перевірка правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду

Рахунок, рядок у Балансі	Головна книга, грн	Баланс на кінець попереднього пері- оду, грн	Баланс на початок звітнього періоду, грн	Відхилення, грн	
				Балансу на поча- ток звітнього пері- оду від Головної книги	Балансу на поча- ток звітнього пері- оду від балансу на кінець попе- реднього періоду, грн
Рах. 36–38, ряд. 1125					

Джерело: [35]

Запропонована методика контролю розрахунків з покупцями та замовниками, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план контролю, програму контролю, робочі документи перевіряючого. Запропонована методика проведення перевірки надасть змогу перевіряючому охопити всі аспекти обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві, дослідити правильність, своєчасність, законність відображення в обліку розрахунків з покупцями та замовниками, вчасно виявити порушення, провести якісний контроль та підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

Визначена предметна область та проаналізована існуюча проблематика. В ході спілкування із представниками підприємств було з'ясовано, що у разі використання на підприємстві декількох програм значно знижується надійність (адже при ручному перенесенні інформації із одного застосунку в інший виникають помилки) та ефективність (адже необхідно постійно перемикатися між декількома додатками). Також було вивчено західні та вітчизняні аналоги, в ході чого стало зрозуміло, що на ринку відсутні застосунки, які відповідають всім потребам сучасної бухгалтерії та електронного діловодства. Таким чином, питання створення єдиної інформаційної системи для керування підприємством у якості альтернативи використанню декількох застосунків є недослідженим.

У роботі удосконалена методика проведення внутрішнього контролю складання фінансової звітності, яка на відміну від існуючих включає:

анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю складання фінансової звітності надасть змогу охопити всі аспекти ведення обліку за національними стандартами, вчасно виявити порушення у обліковій політиці та запобігти банкрутству.

Удосконалено контроль розрахунків з постачальниками, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план, програму, робочі документи, а саме: наявність та правильність заповнення довіреностей, відповідність наказу про облікову політику НП(С)БО, правильність визначення розміру дебіторської заборгованості постачальників по попередній оплаті та визначення розміру кредиторської заборгованості постачальників по після оплаті. Запропонована методика проведення контролю надасть змогу охопити всі аспекти заповнення первинних документів розрахунків з постачальниками, відображення їх в обліку та звітності. Це дозволить при проведенні контролю вчасно виявити порушення та зменшити помилки, що підвищить ефективність.

У роботі удосконалена методика проведення контролю формування та використання прибутку, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю формування та використання прибутку надасть змогу охопити отриманий нерозподілений прибуток та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності й оподаткування податком на прибуток. Це дозволить поліпшити систему контролю за формуванням та використанням прибутку, яка відбувається через управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

У роботі розроблено методичні підходи до проведення контролю, які, на відміну від існуючих, включають: анкету, загальний план контролю товарів, програму контролю товарів та робочі документи контролера до кожної процедури. Запропоновані документи з перевірки термінів та обсягів постачання товарів та збуту товарів покупцям, а також аналіз цін товару дають можливість здійснити контроль товарів більш детально, послідовно, структуровано та логічно. Прозорість і зрозумілість розроблених документів допоможуть керівництву здійснювати своєчасний контроль, аналіз та на їх підставі приймати правильні управлінські рішення.

Запропонована методика контролю розрахунків з покупцями та замовниками, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план контролю, програму контролю, робочі документи перевіряючого. Запропонована методика проведення перевірки надасть змогу перевіряючому охопити всі аспекти обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві, дослідити правильність, своєчасність, законність

відображення в обліку розрахунків з покупцями та замовниками, вчасно виявити порушення, провести якісний контроль та підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 11 найкращих програм бухгалтерського обліку для малого бізнесу. URL: <https://uk.myservername.com/11-best-accounting-software> (дата звернення: 05.05.2024).
2. Best Accounting Software for Small Businesses. URL: <https://www.investopedia.com/best-accounting-software-for-small-business-5069679> (дата звернення: 05.05.2024).
3. Desktop Guide (Windows Forms .NET). URL: <https://learn.microsoft.com/uk-ua/dotnet/desktop/winforms/overview/?view=netdesktop-6.0> (дата звернення: 05.05.2024).
4. Learn C#. URL: <https://dotnet.microsoft.com/en-us/learn/csharp> (дата звернення: 05.05.2024).
5. Top 10 Programming Languages for Desktop Apps In 2021. URL: <https://www.decipherzone.com/blog-detail/top-programming-languages-for-desktop-apps-in-2021> (дата звернення: 05.05.2024).
6. Welcome to the Visual Studio IDE. URL: <https://learn.microsoft.com/uk-ua/visualstudio/get-started/visual-studio-ide?view=vs-2022> (дата звернення: 05.05.2024).
7. Баранов В. В. Цифровий менеджмент як невід’ємний складник цифрової економіки. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Випуск 1 (24). С. 57–62.
8. Вебб Е. Як ІТ-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство / пер. з англ. І. Возняка. Харків : Віват, 2020. 352 с.
9. Венс Ешл. Ілон Маск. Tesla, SpaceX і шлях у фантастичне майбутнє / пер. з англ. М. Лізіної. Видання восьме. Київ : ФОП Форостіна О. В., 2018. 428 с.
10. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Формування та розвиток цифрової економіки у високорозвинутих країнах світу. Prospective directions of scientific and practical activity : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С. 43–57.
11. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О., Мар’єнко В. Ю. Становлення і розвиток цифрового менеджменту на підприємстві. Science and society: trends of interaction : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board: S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С. 49–67.
12. Вумек Дж., Джонс Д. Ощадливе виробництво. Як виробнича система Toyota допоможе запобігти матеріальних втрат і забезпечити процвітання вашої компанії / пер. з англ. Д. Погребняк. Харків : Ранок ; Фабула, 2019. 448 с.
13. Глушчевський В. В. Адаптивні механізми в системах управління підприємствами: методологія і моделі : монографія. Запоріжжя : Видавн. Класич. приват. універ., 2016. 352 с.

14. Гупта С. Цифрова стратегія. Посібник із переосмислення бізнесу / пер. з англ. І. Ковалишеної. Київ : Вид-во КМ-БУКС, 2020. 320 с.
15. Гуренко А. В., Гашутіна О. Е. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2018. № 19. С. 739–745.
16. Диджиталізація – спосіб розвитку бізнесу. URL: <https://ua.scallium.pro/what-is-digital> (дата звернення: 05.05.2024).
17. Драган О. І., Бергер А. Д. Інформаційне забезпечення стратегічного управління підприємством в умовах глобалізації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 3 (20). С. 196–201. (дата звернення: 10.05.2024).
18. Замрій І. В., Вишнівський В. В. Структура єдиного інформаційного простору підприємства з критичною інфраструктурою. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2021. № 3 (72). С. 12–24.
19. Інформаційні управляючі системи та технології : монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. С. В. Устенка. Київ : КНЕУ, 2019. 419 с.
20. Кіржецька М., Кіржецький Ю. Особливості цифрової стратегії підприємства залежно від розміру бізнесу. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 5 (66). С. 7–15.
21. Коломієць Г. М., Глушач Ю. С. Цифрова економіка: контрверсійність змісту і впливу на господарський розвиток. *Бізнес Інформ*. 2017. № 7. С. 137–143.
22. Кононова К. Ю. Інформаційна економіка: моделювання еволюційних процесів : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 310 с.
23. Коробка С. В. Диджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2021. № 100. С. 88–95. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/17619> (дата звернення: 17.11.2022).
24. Королюк Т., Кравчук Н., Карп І. Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6 (67). С. 79–89.
25. Кримінальний кодекс України : Кодекс, Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.05.2024).
26. Кузнецова С. О., Котелевська А. П. Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управлінського обліку витрат підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 45. С. 188–192.
27. Лазебник Л. Л., Войтенко В. О. Інформаційна інфраструктура в цифровізації бізнес-процесів підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Випуск 42. С. 18–22. URL: <http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/5.pdf%20> (дата звернення: 16.06.2023).
28. Ларченко О. В. Ефективність впровадження інформаційних систем в управління підприємством. *Таврійський науковий вісник*. 2020. № 1. С. 278–284.
29. Мар'єнко В. Ю. Інформаційне забезпечення менеджменту в організаціях як складних системах в умовах цифровізації. *Modern scientific strategies of development : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board: S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2022. P. 62–81.*

30. Меліхов Є., Міхайлуца О. Використання full-stack розробки сайту на технології ASP.NET як невід'ємна складова техніко-економічного розвитку промисловості України. *Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 23–24 вересня 2021 р. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 349–353.

31. Меліхов Є. В., Макаренко А. П. Інформаційна безпека у еру інформаційних технологій. *Наукові та практичні підходи до проведення економічних, товарознавчих, будівельних експертиз* : матеріали круглого столу, м. Запоріжжя, 24 квіт. 2019 р. Запоріжжя : П ЗНУ, 2019. С. 124–126.

32. Меліхов Є. В., Міхайлуца О. М. Дослідження напрямку управління проектами як основа сталого розвитку цифрової сфери. *Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 23–24 квіт. 2022 р. Запоріжжя : ІННІ ім. Ю. М. Потебні ЗНУ, 2022. С. 186–190.

33. Меліхов Є. В., Міхайлуца О. М. Необхідність розробки спеціального програмного забезпечення для ефективної роботи підприємства. *Економіко-правові дискусії* : 2021 рік : матеріали II Міжнарод. наук.-практ. Інтерн. конф., м. Кропивницький, 14 квіт. 2021 р. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 23–26.

34. Меліхов Є. В., Міхайлуца О. М. Переваги впровадження єдиної інформаційної системи для керування підприємством в межах території України. *Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів України* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. Інтерн. конф., м. Запоріжжя, 17–20 жовтня 2023 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. С. 131–133.

35. Меліхова Т. О. Методичні засади проведення внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 9. С. 17–24. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.9.17

36. Меліхова Т. О., Меліхов Є. В., Радомська С. С. Удосконалення документування обліку, оподаткування, аналізу та контролю товарів в роздрібній торгівлі на малому підприємстві для підвищення ефективності управління. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 96–102. DOI: 10.32702/2306-6792.2024.6.96.

37. Меліхова Т. О., Синиця Ю. С., Рой Я. А. Удосконалення бухгалтерського обліку за національними стандартами та методики внутрішнього контролю з метою складання достовірної фінансової звітності малих підприємств та запобігання банкрутству. *Review of transport economics and management*. 2023. № 10 (26). URL: <http://pte.dit.edu.ua/article/view/300609/293257> (дата звернення:).

38. Меліхова Т. О., Ладуха Д. М. Удосконалення організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками на малому підприємстві для підвищення ефективності економічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 22. С. 69–74.

39. Меліхова Т. О., Марега С. Ю. Удосконалення обліку, оподаткування та контролю формування та використання прибутку підприємств малого бізнесу з метою управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту. *Ефективна економіка*. 2024. № 1. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.22>.

40. Миколок О. А. Управління підприємством в умовах діджиталізації економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 4. С. 142–146.

41. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. Цифрова економіка : підручник. Київ : НАУ, 2022. 200 с. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/54129/1/Підручник%20Цифрова%20економіка.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).

42. Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень : колективна монографія / за ред. д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкової, д. е. н., проф. Н. Г. Метеленко. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. 480 с.

43. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Міжнародний науковий журнал*. 2019. Випуск 1–2. С. 74–82.

44. Скрипник М. І. Організація обліку витрат у розрізі центрів витрат та центрів відповідальності. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. 2020. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/organizaciya-obliku-vitrat-u-rozrizi-centriv-vitrat-ta-centriv-vidpovidalnosti.html> (дата звернення: 05.05.2024).

45. Фоміна О. В. Сучасні тенденції розвитку обліку витрат. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 277–282. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-277-282>.

46. Чмерук Г. Г. Інструменти цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *Держава та регіони: Економіка та підприємництво*. 2020. № 2 (113). С. 170–177.

47. Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2019. 426 с.

48. Шкарабан С. І. Діагностика і прогнозування фінансово-господарського розвитку акціонерного товариства : монографія. Тернопіль : ТАЙП : Рада, 2010. 300 с.

49. Юрчук Н. П. Інформаційні системи і технології як інновація у системі управління бізнес-процесами. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6323> (дата звернення: 05.05.2024).

50. Яценко В. В. Діджиталізація – сучасний фактор розвитку бізнес-процесів. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10042> (дата звернення: 05.05.2024).